

Soud: Nejvyšší soud
Datum rozhodnutí: 06/21/2016
Spisová značka: 28 Cdo 1246/2016
ECLI: ECLI:CZ:NS:2016:28.CDO.1246.2016.1
Typ rozhodnutí: ROZSUDEK
Heslo: Zmírnění křivd (restituce)
Církev (náboženská společnost)
Privatizace
Dotčené předpisy: § 2 odst. 3 předpisu č. 427/1990Sb.
§ 3 odst. 1 předpisu č. 92/1991Sb. ve znění do 31.12.2012
§ 29 předpisu č. 229/1991Sb. ve znění do 31.12.2012
§ 18 odst. 1 předpisu č. 428/2012Sb.

Kategorie rozhodnutí: A
Podána ústavní stížnost

datum podání	spisová značka	soudce zpravodaj	výsledek	datum rozhodnutí
08/30/2016	III. ÚS 2918/2016	prof. JUDr. Josef Fiala, CSc.	-	-

28 Cdo 1246/2016

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší soud rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Jana Eliáše, Ph.D., a soudců Mgr. Petra Krause a Mgr. Miloše Póla ve věci žalobce **Rytířského řádu Křížovníků s červenou hvězdou**, IČ 004 08 026, se sídlem v Praze 1, Platněřská 191/4, zastoupeného JUDr. Ronaldem Němcem, Ph.D., advokátem se sídlem v Praze 1, Platněřská 191/4, proti žalovaným 1. **U červené hvězdy, s.r.o.**, IČ 267 80 780, se sídlem v Praze 8, Sokolovská 5/49, zastoupené JUDr. Ing. Světlanou Semrádovou Zvolánkovou, advokátkou se sídlem v Praze 2, Karlovo nám. 18, a 2. **České republice – Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových**, IČ 697 97 111, se sídlem v Praze 2, Rašínovo nábřeží 390/42, o **určení vlastnického práva**, vedené u Obvodního soudu pro Prahu 8 pod sp. zn. 27 C 156/2013, o dovolání žalobce proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 10. prosince 2015, č. j. 29 Co 265/2015-364, takto:

I. Dovolání se **zamítá**.

II. Žalobce **je povinen** zaplatit žalované 1. na náhradě nákladů dovolacího řízení částku 4.114 Kč k rukám advokátky JUDr. Ing. Světlany Semrádové Zvolánkové do tří dnů od právní moci tohoto rozsudku.

III. Ve vztahu mezi žalobcem a žalovanou 2. **nemá** žádný z účastníků **právo** na náhradu nákladů dovolacího řízení.

O d ů v o d n ě n í :

Obvodní soud pro Prahu 8 rozsudkem ze dne 17. 4. 2015, č. j. 27 C 156/2013-266, určil, že Česká republika je vlastníkem pozemku parc. č. 265/1, jakož i domu v katastrálním území K., obci P.

(výrok I.), a rozhodl o náhradě nákladů řízení (výroky II. a III.). Mezi účastníky bylo nesporné, že předmětné nemovitosti náležely do historického majetku žalobce coby církevní právnické osoby, v 50. letech 20. století byly však převzaty státem. V roce 1992 proběhla veřejná dražba podle zákona č. 427/1990 Sb., o převodech vlastnictví státu k některým věcem na jiné právnické nebo fyzické osoby, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon č. 427/1990 Sb.“), v níž řečené objekty vydražil K. H. Jelikož žalobce pokládal daný převod vlastnického práva, respektive též následné dispozice s uvedeným pozemkem a stavbou za absolutně neplatné pro rozpor s § 3 odst. 1 zákona č. 92/1991 Sb., o podmínkách převodu majetku státu na jiné osoby, ve znění účinném do 31. 12. 2012 (dále jen „zákon č. 92/1991 Sb.“), domáhal se určení trvalého vlastnického práva státu v souladu s § 18 odst. 1 zákona č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi a o změně některých zákonů, ve znění nálezu pléna Ústavního soudu ze dne 29. 5. 2013, sp. zn. Pl. ÚS 10/13, publikovaného pod č. 177/2013 Sb. (dále jen „zákon č. 428/2012 Sb.“). Soud podotkl, že zákon č. 427/1990 Sb. je zvláštním předpisem vůči zákonu č. 92/1991 Sb., není-li tedy v prve zmíněném předpisu upravena blokáce převodů historického majetku církví, je třeba podpůrně aplikovat § 3 odst. 1 zákona č. 92/1991 Sb. Se zřetelem k posledně citovanému ustanovení pak nelze než sporný převod dotčených nemovitostí (stejně jako navazující právní úkony směřující ke změnám v osobách jejich vlastníků) shledat neplatným, a uzavřít, že vlastníkem výše označených objektů je nadále žalovaná 2.

Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 10. 12. 2015, č. j. 29 Co 265/2015-364, rozsudek soudu prvního stupně k odvolání obou žalovaných změnil tak, že žalobu zamítl (výrok I.), a rozhodl o náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů (výroky II. a III.). Odvolací soud konstatoval, že se nemůže ztotožnit se závěry soudu prvního stupně, neboť § 18 zákona č. 428/2012 Sb. jednoznačně předpokládá, že předmětem majetkového vyrovnání s církvemi bude pouze majetek blokováný na základě § 3 zákona č. 92/1991 Sb. a § 29 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku (dále jen „zákon o půdě“), přičemž tuto explicitně projevenou vůli zákonodárce nelze překlenout ani extenzivním výkladem vedeným snahou o respektování ducha restituční legislativy. Úvaha, dle níž je zákon č. 92/1991 Sb. subsidiárně použitelný k řešení otázek neupravených zákonem č. 427/1990 Sb., nemá oporu v žádném z uvedených předpisů. Ustanovení § 4 zákona č. 92/1991 Sb. naopak vymezuje poměr obou předpisů tak, aby se v jednotlivých případech jejich věcná působnost nepřekrývala (majetek, který je předmětem „malé privatizace“, nemůže být předmětem „privatizace velké“). Zákon č. 427/1990 Sb. obsahuje vlastní normu vypočítávající okruh věcí vyloučených z privatizačního procesu, jež ovšem na historický majetek církví nedopadá, což opět nasvědčuje závěru, že nabytí dotčených nemovitostí K. H. v dražbě prováděné podle naposledy citovaného předpisu, stejně jako následující převody utvářející řetězec, na jehož konci zmíněné objekty získala žalovaná 1., proběhly platně. Nad rámec řečeného podotkl odvolací soud, že projednávaná žaloba nemůže být úspěšnou též proto, že bezprostřední právní předchůdci první žalované sporný majetek nabyli od správce konkursní podstaty v rámci konkursního řízení. Domníval-li se žalobce, že s předmětnými věcmi nelze po právu disponovat, měl se domáhat jejich vyloučení z konkursní podstaty cestou zvláštní žaloby. Pakliže tak neučinil, nemůže již nyní vlastnické právo žalované 1. zpochybňovat.

Proti tomuto rozsudku brojí žalobce dovoláním, v němž namítá, že byl rozhodnutím odvolacího soudu přímo omezen na svém právu vlastnit majetek chráněném čl. 11 Listiny základních práv a svobod. Dovolatel zdůrazňuje, že dle ustálené judikatury Nejvyššího i Ústavního soudu církev neměla do přijetí zvláštního zákona č. 428/2012 Sb. aktivní legitimaci k podávání žalob ve věci svého majetku. Žalobce tedy nebyl oprávněn podat žalobu na vyloučení dotčených věcí z konkursní podstaty, protože je odvolacím soudem upřednostněný výklad právních norem, v důsledku něhož je mu znemožňováno rozporovat vlastnický status 1. žalované, zjevně nesprávným.

Dále musí být zohledněn fakt, že dražba sporných nemovitostí proběhla v roce 1992, tedy v době, kdy byl účinný § 29 zákona o půdě, jímž byla zavedena generální blokáce historického vlastnictví církví. Skutečnost, že zákonodárce do zákona č. 427/1990 Sb. nevtělil paragraf o zákazu převádění původně církevního majetku nelze přeceňovat, neboť tento nedostatek napravil prostřednictvím § 3 zákona č. 92/1991 Sb. (předpisu, který je vůči zákonu č. 427/1990 Sb. obecným) a zmíněného ustanovení zákona o půdě. Dovolatel následně dovozuje, že § 18 odst. 1 zákona č. 428/2012 Sb. případy, v nichž se církevní právnická osoba může domáhat určení vlastnického práva státu, vypočítává toliko demonstrativně. Své úvahy pak uzavírá poukazem na smysl majetkového vyrovnání s církvemi, potažmo jejich úlohu ve společnosti, a Nejvyšší soud žádá, aby napadený rozsudek zrušil, popřípadě sám rozhodl o určení vlastnictví České republiky i o náhradě nákladů řízení.

K dovolání podala vyjádření žalovaná 1., jež polemizovala s dovolatelem předestřenými argumenty a navrhla dovolacímu soudu řečený opravný prostředek odmítnout, eventuálně zamítnout.

V řízení o dovolání bylo postupováno podle zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále jen „o. s. ř.“), ve znění účinném od 1. 1. 2013 do 31. 12. 2013, které je podle čl. II bodu 7 zákona č. 404/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, a dle čl. II bodu 2 zákona č. 293/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, rozhodující pro dovolací přezkum.

Nejvyšší soud se jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) po zjištění, že dovolání bylo podáno řádně a včas, osobou k tomu oprávněnou a zastoupenou podle § 241 odst. 1 o. s. ř., zabýval jeho přípustností.

Podle § 237 o. s. ř. není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně, anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

Dovolání žalobce je přípustné, jelikož otázku, zda mohla věc náležející k historickému majetku církví platně přejít do vlastnictví osoby odlišné od státu v režimu zákona č. 427/1990 Sb., Nejvyšší soud ve své rozhodovací praxi dosud neřešil.

Úvodem lze podotknout, že důraz, který ve své argumentaci dovolatel (zajisté pod vlivem úvah odvolacího soudu) klade na obsah § 18 odst. 1 zákona č. 428/2012 Sb., pokládá Nejvyšší soud za poněkud nepřipadný, jelikož smyslem daného ustanovení nebylo rozšíření účinků dosavadního omezení nakládání s dotčenými hodnotami založeného § 29 zákona o půdě a § 3 zákona č. 92/1991 Sb., nýbrž toliko překlenutí dosud konstatovaného nedostatku aktivní legitimace církevních právnických osob k podávání žalob na určení vlastnického práva státu k blokovanému majetku, s nímž bylo protiprávně disponováno (k tomu viz zejména rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. 6. 2016, sp. zn. 28 Cdo 5217/2015, dále srovnej Valeš, V. In: Kříž, J., Valeš, V. *Zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 290-291, a Jäger, P. In: Jäger, P., Chocholáč, A. *Zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 184). Odpověď na otázku, zda bylo předmětné nemovitosti možné platně převést ve veřejné dražbě dle zákona č. 427/1990 Sb. uskutečněné v únoru 1992, je tedy nutné hledat v tehdy účinných

přepisech, nikoli v § 18 odst. 1 zákona č. 428/2012 Sb., jenž nesměřoval k extenzi dosahu blokace církevního majetku (tím méně s retroaktivními účinky).

Zákon č. 427/1990 Sb. v § 2 odst. 3 vylučuje ze svého předmětu ty provozní jednotky, na které se vztahoval zákon č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd, a dále ty, jež přešly z vlastnictví fyzických osob a obchodních společností, jejichž společníky byly výhradně fyzické osoby, do vlastnictví státu podle předpisů vydaných po 25. 2. 1948, popřípadě z jiných důvodů po tomto dni, dokud majetkové nároky oněch osob nebudou upraveny zvláštními předpisy (čímž byl míněn především zákon č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 1. 2000, sp. zn. 29 Cdo 575/99). Jeví se zřejmým (a ani dovolatel nepředestírá, že by tomu mělo být jinak), že dané ustanovení překážku převodu vlastnictví k věcem náležejícím původně církvím v procesu tzv. malé privatizace nezakládalo (podobně § 2 odst. 3 zákona č. 427/1990 Sb. nebránil privatizaci historického majetku obcí, a to až do okamžiku jeho přechodu z České republiky na obce proběhnuvšího v souladu se zvláštním zákonem, srovnej např. nález Ústavního soudu ze dne 7. 4. 1997, sp. zn. IV. ÚS 147/96).

Žalobce proto svůj názor, že dispozice s předmětnými nemovitostmi realizovaná na základě zákona č. 427/1990 Sb. není platnou, opírá o tezi, dle níž i v řešené kauze bylo možné aplikovat § 3 odst. 1 zákona č. 92/1991 Sb. ve znění účinném do 31. 12. 2012, jenž z rozsahu tzv. velké privatizace majetek, který na stát přešel po 25. 2. 1948 z vlastnictví církví, řádů, kongregací a náboženských společností, explicitně vyňal. Dovolatelově právní konstrukci, v souladu s níž se blokační ustanovení obsažené v zákoně č. 92/1991 Sb. mělo prosadit i v průběhu malé privatizace, však dovolací soud přitakat nemůže. Ustanovení § 4 zákona č. 92/1991 Sb. sice zákon č. 427/1990 Sb. zmiňuje jako předpis zvláštní, činí tak arci pro potřeby stanovení pravidla, v souladu s nímž se prve uvedeným zákonem převod státního majetku na třetí osoby spravuje, jen pokud nebyl navržen nebo zařazen k převodu vlastnictví na jiné právnické nebo fyzické osoby podle zákona zmíněného na druhém místě (srovnej např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. 3. 1999, sp. zn. 23 Cdo 185/98, dále viz kupř. Plíva, S. *Privatizace majetku státu*. Praha: Prospektrum, 1991. s. 119). Specialita zákona č. 427/1990 Sb. se tedy projevuje v disjunktím pojetí předmětů malé a velké privatizace jakožto dvou v zásadě autonomních procesů, což existenci všeobecné povinnosti subsidiárně aplikovat zákon č. 92/1991 Sb. na veškeré otázky neupravené zákonem č. 427/1990 Sb. nenavádí (výjimku z nezávislosti obou procedur bylo lze spatřovat v přiměřeném užití úpravy veřejných dražeb v zákoně č. 427/1990 Sb. na převod státního majetku ve velké privatizaci, daný postup se ovšem opíral o výslovné ustanovení zákona č. 92/1991 Sb., k tomu srovnej např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2006, sp. zn. 29 Odo 775/2004, či rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2007, sp. zn. 32 Cdo 2852/2007). Avšak dokonce i kdyby bylo možné zákon č. 92/1991 Sb. naznačeným způsobem použít k zacelování mezer v právní regulaci malé privatizace, nemohl by Nejvyšší soud dovolatelově úsudku přitakat, neboť negativní vymezení okruhu majetku, jenž převodu na třetí subjekty dle zákona č. 427/1990 Sb. nepodléhá, zakotvené v § 2 citovaného předpisu je natolik komplexní a soběstačné, že nevyvstává žádná potřeba doplňovat je odlišně koncipovaným normativním obsahem § 3 zákona č. 92/1991 Sb. Právě odkazované ustanovení bránící dispozicím s historickým majetkem církví ve velké privatizaci by tak na dražbu probíhající v režimu zákona č. 427/1990 Sb. bylo aplikovatelné toliko analogicky. Podobné dotvoření rozebírané úpravy by nicméně podle názoru dovolacího soudu představovalo nepřipustný zásah do právní jistoty dotčených subjektů, neboť by jím byla s velkým časovým odstupem zpochybněna platnost převodu vlastnického práva, jež zúčastnění, vycházejíce ze znění relevantních pramenů práva, mohli důvodně pokládat za konformní se zákonem.

Bylo by zajisté myslitelné, aby byl převod majetku v malé privatizaci, jenž se odehrál po účinnosti zákona o půdě, vyloučen v důsledku aplikace blokačních ustanovení právě tohoto restitučního předpisu (blíže viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 12. 1999, sp. zn. 29

Cdo 1024/99, či usnesení Ústavního soudu ze dne 4. 9. 2001, sp. zn. I. ÚS 157/2000, a ze dne 11. 9. 2001, sp. zn. II. ÚS 480/01). Ustanovení § 29 zákona o půdě, jež omezovalo nakládání s věcmi, které původně náležely církvím, nezakotvovalo ovšem „generální“ blokační normu, jak naznačuje dovolatel, nýbrž se vztahovalo pouze na majetek zemědělský (srovnej např. usnesení Ústavního soudu ze dne 10. 6. 2004, sp. zn. IV. ÚS 232/03, náleží Ústavního soudu ze dne 2. 2. 2005, sp. zn. II. ÚS 528/02, nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 11. 2007, sp. zn. 28 Cdo 4230/2007, dále viz Průchová, I. *Restituce majetku podle zákona o půdě*. Praha: C. H. Beck, 1997. s. 19). Jelikož přitom mezi účastníky řízení nebylo sporu o tom, že předmětné nemovitosti neměly a nemají charakter zemědělského majetku (viz body 8 a 35 rozsudku soudu prvního stupně), lze pokládat za korektní závěr, že ani § 29 zákona o půdě uskutečnění dražby vzpomínaných věcí na základě zákona č. 427/1990 Sb. nepřekážel.

Namítá-li žalobce dále, že byl rozhodnutím odvolacího soudu „přímo omezen“ na svém vlastnickém právu garantovaném čl. 11 Listiny základních práv a svobod, postačí upozornit, že podle stabilizovaného judikatorního výkladu ústavní ochrana svědčí toliko vlastnickému právu již konstituovanému, nikoli uplatněnému restitučnímu nároku (srovnej kupř. náleží Ústavního soudu ze dne 25. 4. 1995, sp. zn. I. ÚS 3/94, náleží Ústavního soudu ze dne 3. 5. 2001, sp. zn. II. ÚS 719/2000, usnesení Ústavního soudu ze dne 11. 12. 2008, sp. zn. I. ÚS 1430/08, či usnesení Ústavního soudu ze dne 19. 1. 2016, sp. zn. I. ÚS 2655/15, bod 13). Tím méně lze uvažovat, že by byl žalobce dotčen na svém vlastnickém právu rozhodnutím odvolacího soudu týkajícím se majetku, jenž mu vlastnický nenáleží a který by se předmětem restitučního nároku vzneseného z jeho strany toliko hypoteticky mohl stát.

Konečně je třeba konstatovat, že ani žalobcem předestřené úvahy o úloze církví ve společnosti nejsou způsobilé zvrátit dosud nastíněný výklad, neboť, jak přílehavě poznamenal odvolací soud, snaha o volbu interpretace vstřícné vůči oprávněným osobám nemůže vést k tomu, aby soudy překračovaly zákonný režim majetkového vyrovnání s církvemi (respektive modifikovaly rozsah blokace majetku církvím původně náležejícího coby předpokladu restitučního procesu). Zakotvení právního rámce pro nápravu historických bezpráví z doby nesvobody bylo totiž úlohou demokraticky konstituovaného zákonodárského sboru (jenž zajisté při tvorbě mechanismu odčinění příkoří utrpěných církvemi bral ohled i na žalobcem akcentovaná hlediska), naproti tomu soudy nemohou politickou reprezentací zvolené pojetí nápravy majetkových křivd uzpůsobovat vlastním představám o žádoucí míře kompenzace újmy, již církve a náboženské společnosti v minulosti utrpěly.

Jelikož se dovolateli nepodařilo zpochybnit první ze dvou alternativních důvodů, s ohledem na něž odvolací soud naznal, že žaloba musela být zamítnuta (totiž úsudek, že převod dotčených pozemků v privatizaci dle zákona č. 427/1990 Sb. se uskutečnil platně), není třeba, aby se Nejvyšší soud blíže zaobíral polemikou, kterou žalobce ve svém dovolání vede s druhým argumentem, jímž městský soud svůj závěr o nemožnosti vyhovění projednávanému návrhu podpořil (tj. tezí, že vlastnické právo žalované 1. nemůže být účinně zpochybněno, jelikož její právní předchůdci nabyli daný pozemek i stavbu v konkursním řízení při zpeněžování konkursní podstaty). K tomu srovnej například rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 12. 1997, sp. zn. 3 Cdon 1374/96.

Nejvyšší soud se zřetelem ke shora řečenému (neshledav, že by řízení před soudy nižších stupňů bylo postiženo vadami ve smyslu § 242 odst. 3 o. s. ř., k nimž v případě přípustnosti dovolání přihlíží z úřední povinnosti) žalobcovu dovolání jako nedůvodné zamítl [§ 243d písm. a) o. s. ř.].

O náhradě nákladů dovolacího řízení bylo rozhodnuto dle § 243c odst. 3, věty první, § 224 odst. 1, § 151 odst. 1, části věty před středníkem, a § 142 odst. 1 o. s. ř. V dovolacím řízení vznikly žalované 1. v souvislosti se zastoupením advokátkou náklady, které Nejvyšší soud s ohledem na

zrušení vyhlášky č. 484/2000 Sb. s účinností od 7. 5. 2013 nálezem Ústavního soudu ze dne 17. 4. 2013, sp. zn. Pl. ÚS 25/12, publikovaným pod č. 116/2013 Sb., stanovil dle vyhlášky č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif). K tomu srovnej více rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 5. 2013, sp. zn. 31 Cdo 3043/2010. Dle § 9 odst. 4 písm. b) a § 7 bodu 5 vyhlášky č. 177/1996 Sb. činí sazba odměny za jeden úkon právní služby (sepsání vyjádření k dovolání) 3.100 Kč, společně s paušální náhradou výdajů za jeden úkon právní služby ve výši 300 Kč podle ustanovení § 13 odst. 3 vyhlášky č. 177/1996 Sb. a navýšením o 21 % DPH podle ustanovení § 137 odst. 3 o. s. ř. má tedy žalovaná 1. právo na náhradu nákladů dovolacího řízení ve výši 4.114 Kč. Naopak žalované 2. v daném řízení žádné účelně vynaložené náklady nevznikly.

Proti tomuto rozsudku není opravný prostředek přípustný.

V Brně dne 21. června 2016

JUDr. Jan Eliáš, Ph.D.
předseda senátu